

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA

MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

Ijtimoiy Gumanitar fanlar fakultteti

tarix kafedrası

“O'RTA ASRLAR XRONIKASI” fanidan

KURS ISHI

Mavzu: Reformatsiya va Kontreformatsiya

Bajaruvchi

O'tanov G'ulomjon

tarix 2 - kurs magstranti

Ilmiy rahbar

Erqo'ziyev Anvarjon

Reja:

I. Kirish. Reformatsiya va kontreformatsiya atamasi haqida

II.Asosiy qism

- 1) XII-XV asrlarda Bolgariyada reformatsiya
- 2) XII-XV asrlarda Serbiyada reformatsiya
- 3) Bolqon yarim orolida usmonli turklarling istilolari
- 4) Germaniyada Reformatsiya

III.Reformatsiyaning tugatilishi.

VI. Xulosa.

V. Adabiyotlar ro'yhati.

Bugun kitob o'qigan bitta bola ertaga televizor ko'rib o'tirgan o'nta bolani boshqarishi mumkin

SH.MIRZIYOYEV

KIRISH

Reformatsiya (lotincha: *reformatio* o'zgartirish, isloh qilish) — 16-asrda G'arbiy va Markaziy Yevropada tarqalgan ijtimoiy harakat. Asosan, zamindorlarga qarshi harakterda bo'lib, katolik cherkovi (zamindorlarning asosiy g'oyaviy tayanchi)ga qarshi kurash tu sini oldi. 1517-yil Germaniya da M. Lyuterning katolik cherkoviga qarshi chiqishi bilan boshlangan. Protestantizm mafkurachilari katolik cherkovi, uning iyerarxiyasi va umuman ruxrniylarning zarurligi amalda inkor qilingan g'oyalarni ilgari surdilar; katoliklarning Muqaddas rivoyati rad qilindi, cherkovning yer boyliklari va boshqalarga bo'lgan huquklari inkor etildi. Protestantizmning asosiy oqimlari: byurger oqimi (Lyuter, J. Kalvin, U. Svingli); katolik cherkovini yo'qotish talabini tenglik urnatish uchun kurash bilan bog'lagan xalq oqimi (T. Myunser, anabaptistlar); uz hokimiyatini mustahkamlash va cherkovga tegishli yerlarni tortib olishga intilgan, dunyoviy hokimiyat manfaatlarini ifodalovchi qirolknyazlik oqimi. Protestantizmning g'oyaviy bayrog'i ostida 1524—26 yillarda Germaniyada Dehqonlar urushi, Niderlandiya va Angliya inqiloblari bo'lib utdi. Protestantizm protestantizmga asos soldi (Protestantizm tor ma'noda — protestantizm ruhida diniy islohotlar utkazish).

Kontreformatsiya - 16-17 a.lar o'rtasida Yevropada papalar boshchiligida Reformatsiyaga qarshi qaratilgan diniy-siyosiy harakat. K. dasturining asosini Trident sobori (1545— 63) qarorlari tashqil etadi. Sobor tomonidan tasdiqlangan aqidalar va qonunlarga zarracha shak keltirish bid'at qisoblangan. Asosan inkvizitsiya yordamida amalga oshirilgan. K.ni monaxlik ordenlari qo'llab-quvvatlab turgan. Bu harakat 2 a.dan ko'proq davom etgan.

XII-XV-ASRLARDA BOLGARIYADA REFORMATSIYA

Bolкон yarim oroli, ikkinchi Bolgariya podsholigi, dehqonlar urushi, Ivaylo otryadi, Serbiya podsholigi, «Stefan Dushan qonunnomasi», parchalanish, Usmoniylar, istilo, yanicharlar, sipoxiylar, Kosovodagi jang.

Turtinchi salib yurishi vaktida Vizantiyaning salibchilar tomonidan tor-mor etilishi va Konstantinopolda Latin imperiyasining uzok fursat xukmronlik kilishi natijasida Vizantiyaning kulashi bilan Bolкон yarim orolida Bolgariya va Serbiya singari slavryan davlatlari birinchi urinni egallaydilar.

1185 yilda Vizantiyaning 150 yildan (1018 yildan) ortikrok davom etgan zulmiga karshi Tirnovoda bolgarlarning kuzgoloni buldi. Shimoliy bolgar boyarlari orasidan chikkan aka-uka Asen bilan Petr bu kuzgolonga boshchilik kildilar. Asen tez orada Ikkinchi Bolgariya podsholigining birinchi podshoxi buldi, 1187 yilda Vizantiya bu podsholikni rasmiy ravishda mustakil deb tan oldi. 1205 yilda Asen I ning taxt vorisi uning ukasi Ivan Kaloyan Konstantinopoldagi latin imperiyasi feodallarini kattik maglubiyatga uchratdi. Latin imperatori Balduinning uzi bolgarlar tomonidan asir olinib, shu yerda u tez orada vafot etdi. Asenning ugli Asen II davrida (1218-1241) Ikkinchi Bolgariya podsholigi zur kudratga erishdi. Uning davrida bolgarlar Frakiya va Makedoniyani, Epir va Fessaliyaning bir kismini egalladilar. Latin imperiyasi Nikey grek imperiyasiga karshi Asenni uz ittifokchisi kilib olishga urinib, uning aytganidan chikmadi. Chunki nikey grek imperiyasi Kichik Osiyodan chikkan salibchilarga xavf-xatar solib turardi. Asen davrida Bolgariya podsholigi Bolкон yarim orolida eng katta davlatga aylandi. Asen II davrida Bolgariyada birinchi marta oltin pul zarb kilina boshlagan edi.

Asen II ning taxt vorislari zamonida Bolgariyada markaziy xokimiyat zaiflasha boshladi. Bolgariyaning xududi kiskardi. Konstantinopolni (1261 yil) uziga kaytarib olgan vizantiya, keyin Frakiyaning katta bir kismini, Makedoniyani va ba'zi bir boshka viloyatlarni kaytarib olishga muvaffak buldi.

XIII-XIV asrlarda Bolgariyada kupdan [kup shaxarlar mavjud bulib](#), ularda turli xil xunarmandlik – jun, surp va ipak gazlamalar, temir va mis buyumlar ishlab chikarish, teri pishirish va kulolchilik, vinochilik va yeg ishlash rivojlangan edi. Bolgariya Dunay daresi buyida va Kora dengiz soxillarida zur berib savdo-sotik olib borardi. Bolgariya savdogarlari Vengriya, Polsha, Vizantiya, Dubrovnik bilan, kushni Dunay buyi knyazliklari, Valaxiya va moldaviya bilan, Galich Rusi bilan savdo-sotik kilardi. Bolgariyadan fakat kishlok xujalik maxsulotlari: galla, gusht, jun, teri, asal, mum va boshkalgina emas, balki turli xunarmandchilik buyumlari xam olib ketilardi. Bolgar savdogarlarining karvonlari Garbiy Yevropaga junardiva Fransiyagacha yetib borardi. Bolgarlar Flandriya va Shampan yarmarkalarida katnashardi. Yukori sifatli bolgar terilari va oyek kiyimlari Garbda kadrlanardi. XIII-XIV asrlarda ayrim bolgar shaxarlari katta sanoat va savdo markazlariga aylandi. Bu jixatdan Dunay buyi shaxarlar: Vladin, Silistra, Dorostol, Nikopol, Kora dengiz buyidagi varna porti, nixoyat ikkinchi Bolgariya podsholigining poytaxti – Tirново aloxida ajralib turardi. Shunga karamay Bolgariya kuprok kishlok xujaligi mamlakati xisoblanardi. Mamlakatning ayrim rayonlari notekis rivojlangan edi. Toglar va vodiylardagi axoli xali tarkok yashardi. Natural xujalik xukmron edi. Dehqonlar asosan chorvachilik bilan shugullanardi. Shaxar elementlari zaif edi. Shaxarlarning siyesiy ta'siri yetarlicha kuchli emas edi. Mamlakatda xokim sinf feodal0boyarlar bulib, birinchi galda ularning manfaatlari bilan xisoblashishi lozim edi.

Boyarlar cherkov bilan birgalikda dehqonchilik kilinadigan yerlarning katta kismiga egalik kilardilar. Krepostnoy dehqonlarning kupchiligi shu boyarlarga karashli edi. Krepostnoylar – pariklar (cherkov yerlarida ular kleriklar deb atalardi) kup sonli majburiyatlarni utar, soliklar tulardilar, ya'ni uz feodallari foydasiga barshchina utar

va turli xil soliklar – yer soligi, uy soligi, desyatina va fodal davlat foydasiga boshka soliklar tulari. Bolgar "«rkin dehqonlari»" xam kup sonli soliklar tular va davlat barshchinasi utash (yul, kuprik kurish, binokorlikda ishlash) bilan xam juda ogir majburiyatlarni bajarardilar. Kup sonli soliklar dehqonlarni tamomila xonavayron kilishga olib keldi. Boyarlar [urtasida nizo-janjallar](#), kup sonli urushlar davrida mamlakatga doimiy sur'atda tashkaridan tuxtovsiz bostirib kirishlari, ya'ni tatarlar, poloveslar, vengrlar, vizantiyaliklar xujumlari okibatida axoli boshiga tushgan kulfatlarni xam kushmok kerak.

Tashkaridan kilingan xujumlar orasida XIII asrning 2 yarmidagi tatar boskinlari xalk ommasi uchun ayniksa ogir buldi. Vizantiya xukumati nugay xonning tatar urdalari bilan ittifok tuzib, ularni Bolgariya bostirib kirishga gij-gijladi. Xukumat kushinlarining karshiligiga uchramagan tatarlar boskini bolgar dehqonlarining tatarlarga karshi partizan xarakatini keltirib chikarishga sabab buldi. Partizan otryadlaridan biri chupon Ivaylo otryadi edi. Ivaylo tatarlarga karshi kattik zarba berishga muvaffak buldi. Bu galaba uning axvonini mustaxkamlab, nomini butun Bolgariyaga yeydi. Dehqonlar Ivaylo xuzuriga kelaverdilar. Tashki dushmanni daf etish maksadini uz oldiga kuygan partizan xarakati tez orada krepostnoy boyarlarga po podsho xukumatining uziga karshi antifeodal ichki xarakatga aylandi. Kuzgolonchilar bir kancha kal'alarni bosibolib, podsho kushinlarini yakson kildilar. Podsho konstanning uzini asir kildilar, u tez orada uldirildi. Shundan keyin ivaylo Tirново shaxriga karab yurdi, shaxar unga taslim buldi. Mariya malika taxtni uz ugli uchun saklab kolishga urinib, Ivayloga uzini xotinlikka olishni taklif etdi. Ivaylo bu taklifni kabul kilib, Tirnovoda podsho deb e'lon kilindi. Birok yangi podshoga karshi tatarlar xam, vizantiyaliklar xam kurashdi. Mamlakat ichkarisida boyarlar unga karshi fitna uyushtirdi, Ivaylo urniga uz oralaridan boshka nomzodni podsholikka kutardilar. Erishgan yutuklardan keyin dehqonlarning kupchiligi uy-uyulariga tarkalib ketishgan edi. Ivaylo vizantiyaliklar bilan kurashda yuutuklarni kulga kiritishiga karamay, Bolgariyadan kochib ketishga majbur buldi. U tatarlar

xuzuriga kochib borib, ularni Vizantiyaga karshi ittifok bulishga undadi, biroq Nugay xon karorgoxining uzida uldirildi.

1277-1280 yillar xarakati yengilishiga va uz-uzidan kelib chikkan bir xarakat bulishiga karamay, u urta asr Bolgariyasi tarixida eng muxim vokea buldi. Bu bolgar dehqonlarining antifeodal [kurolli kuzgoloni bulib](#), urta asr Yevropasidagi eng ilk dehqonlar urushlarining biri edi.

XIV asrda Bolgariya ayrim mustakil knyazliklarga parchalanib ketdi. Taxminan 1365 yilda u uchta mustakil davlatga – Tirnovo, Vidin va Dobrudja davlatlariga uzil-kesil taksimlandi. Bu davlatlarning xarbiri uz navbatida mayda feodal mulklarga bulindi, bu mulklar tepasida podsho bilan kam boglangan boyarlar turgan edi. Ikkinchi Bolgariya podsholigining parchalanib ketishidan Bolgariyaning yangi dushmani – Bolkon yarim oroliga kirib olgan turklar foydalandilar.

Bolgariya parchalanib ketishidan turklar foydalanib, Bolgariyaga xujum kilishadi. Usmon turklarining zarbalari ostida 1363 yildan 1393 yilgacha Bolgariyaning eng yirik shaxarlari Plovdiv (filippol), Sofiya, Varna, nixoyat poytaxt Tirnovo (1393) birin-ketin kuladilar. 1396 yilda turklar Dunay daresi buyidagi Nikopol shaxrini istilo kiladilar va xuddi shu yili siyesiy jixatdan mustakil bulgan feodal Bolgariyasining sunggi tayanchi bulgan Vidin shaxri kuladi. 200 yildan sal ortikrok (1187-1396) yashagan ikkinchi bolgariya podsholigi 1396 yilga kelib tamom buldi. Bolgariyada uzokka chuzilgan Turkiy xukmronligi boshlandi. Bolgariya turk tutkunligi [bir necha asrlargacha](#), ya'ni XIX asrning 2 yarmigacha davom etdi. 1877-1878 yillari rus-turk urushi natijasida rus kuroli yerdamida Bolgariya turklar zulmidan ozod kilindi.

XII-XV-ASRDA SERBIYADA REFORMATSIYA

XII asrda Serbiya ancha yirik davlatga aylanib, unga kup sonli Sharqiy serb va kisman garbiy serb kabilalari kirgan edi. Birlashgan serb kabilalari tepasida

Nemanyalar sulolasi turardi. Bu sulolaning asoschisi Stefan Nemanya (1165-1195) boshka Sharqiy Serbiyadan chikkan “buyuk jupan” bulib, Vizantiyaga karam edi. XII asrning 80-yillar boshida u Vizantiyadan Hish shaxarini va Sreds (Sofiya)ning sharkidagi yerlarni urushib olib, sung Vizantiyaga itoat etishdan bosh tortdi. 1190 yildagi shartnomaga kura Vizantiya imperatori serbiya davlatining mustakilligini tan olishi lozim edi. Stefan neman Sharqiy Serbiyadan tashkari Dunay buyi Serbiyasini, shuningdek Dalmasiya, Gersegovina, Chernogoriyani uz xokimiyati ostida birlashtirgan edi. Uning davrida serblar sharki grek urf-odati buyicha xristianlikni kabul kildilar.

Stefan Nemanyaning ugli Stefan pervovenchanniy davrida (1195-1224) Serbiya kirollikka aylandi. Yangi davlat Italiya shaxarlari bilan kizgin savdo-sotik munosabatlari kilishga kirishdi. Serbiyaning Italiya bilan olib borgan savdo-sotik ishlarida Adriatika dengizi buyidagi erkin Dubrovnik shaxri (“slavyanlar Venesiyasi”) vositachilik kildi. Serbiya Dubrovnik shaxritorkali kishlok xujalik va chorvachilik maxsulotlarini, Serbiya tog'laridan kazib chikarilgan rudalarni Italiyaga chikaradigan buldi.

Kirol Stefan Dushan podsholigi davrida (1331-1355) Serbiya eng kudratli davlat bulgan. Stefan Dushan Serbiyani vaktincha eng yirik Bolkon davlatiga aylantirdi. Stefan Dushan bolgarlar va vizantiyaliklar bilan olib borgan urushlar natijasida Makedoniya, Albaniya, Epir va Vesfaliyani bosib oldi. Bolgariya bir oz vakt unga karam vassal bulib turdi. 1346 yilda Stefan Dushan Skople shaxrida podsholik tojini kiyib uzini serblar va romeylar (vizantiyaliklar) podshosi” deb e’lon kildi.

XIU asr urtalaridagi Serbiyadan yirik xujjatli yedgorlik “Stefan Dushan qonunnomasi” nomi bilan mashxur bulgan qonunlar tuplami koldi. Qonunnoma 1349 yilda zodagonlarning Skople shaxrida bulib utgan “sobori”da tasdiklangan edi. Dushan qonunnomasi usha davrdagi serblar ijtimoiy tuzumi haqida tushuncha beradi. Unda tarkib topgan feodal munosabatlar manzarasi beriladi. Yirik yer egalari, ya’ni cherkov va duneviy katta yer egalari tugrisida kup gapiriladi.

Keyingilar katta xukmdorlarga (katta boyarlarga) yeki kichik xukmdorlarga (kichik boyarlarga) bulinadi. Katta xukmdorlar meros xukuki asosida votchina (batshina) yerlariga egalik kilardilar. Kichik xukmdorlarning xarbiy benifisiya (proniya) xukuki asosida muvakkat pomestiyelari bulardi.

Serb dehqonlarining bir kismi –serblar erkin dehqonlar bulib, ular jamoa mulkiga (zadruga) egalik kilardi va podsho xazinasiga solik tulardi. Dekonlar ikkinchi kismi meropxalar deb atalardi, va ularning axvoli ilk Garbiy Yevropadagi villanlarning axvoliga uxshab ketardi. Meropxalar xujayinlar uchun xaftada ikki kun barshchinada ishlab berardilar. Nixoyat, kullar orasidan chikkan dehqon – otroklar mavjud bulib, ular yerga biriktirib kuyilgan edi va xukmdorlarga tamomila shaxsiy krepostnoy karamlikda yashardilar. Stefan Dushan ulgandan sung Serbiya bir kancha udellarga bulinib ketdi. Dushanning ugli va vorisi Stefan U Urosh xokimiyati ostida Serbiyaning ozgina ichki kismi kolgan edi, xolos. Uz knyazliklarida maxalliy sulolalar vujudga keltirgan katta xukmdorlar uzaro urushlar olib bolrardi. Bu xol Serbiyani zaiflashtirib, uni mamlakatni mudofaa kila olmaydigan kilib kuydi. Dushan vafotidan keyin 15 [yil utgach](#), usmon turklari Serbiyaning butun janubiy kismini bosib oldilar.

[Bolkon yarim orolida Usmoniy turklarning istilolari](#)

Salib yurishlari davrida Kichik Osiyeda Rim sultonligi nomi ostida yashagan saljuk turklari davlati XIII asr boshlariga kelib 10 ta amirlikka bulinib ketdi. Uguz turklari galalarining urta Osiyedan Kichik Osiyega kuchib kelishi va saljuk turklari bilan aralashib ketishi natijasida kichik Osiyeda XIII asr oxiri - XIV asr boshlarida yangi davlat paydo buldi. Uzining soni va xarbiy tashkiloti jixatidan uyushkok bulgan kuchmanchi uguz turklari xukumatda yetakchi rol uynadilar. Dastlabgi vaktida Ertugrul uguz turklarining raxbari bulib, Vizantiya imperiyasi bilan kushni Sakarye daresi buyida kichik feodal mulkga egalik kilardi. Uning ugli va taxt vorisi

Usmon (1282-1326) Vizantiyaga qarshi urush boshlab, uning Kichik Osiyedagi mulklarining kupchiligini, jumladan Bursu shaxrini ham bosib oldi. Bursu shaxrini Usmon uzining poytaxti kilib oldi. Usmon Kichik Osiyedagi boshqa amirliklarni uziga itoat kildirdi. Yangi turk xalki tarkib topgan kichik Osiyedagi barcha turklar umuman uning nomi bilan ataladigan buldi (Usmon turklari)..

Vizantiyadan zaiflashib kolganligidan va Bolkon yarim orolidagi boshqa davlatlarning parchalanib ketganligidan foydalangan usmon turklari XIU asrda dastlab Kichik Osiyeda, keyin esa Bolkon yarim orolida keng istilochilik xarakatlari boshladilar.

XIU asrda betuxtov olib borilgan urushlar sharoitida turklarda professional kushin tarkib topa boshladi. Usmonning taxt vorisi Urxon davrida (1326-1359) turk kushini orasida xalk lashkari tipidagi muntazam kushinlardan tashkari yanicharlardan iborat professional piyeda askarlarning doimiy otryadlari ham bor edi. Yanicharlar safiga asir kilib olingan va zurlab islom diniga kiritilgan yeshlardan terib olinardi. Shuningdek sipoxiylerden iborat otlik askarlar ham bulardi. Sipoxiylerga kursatgan xarbiy xizmatlari badaliga yer in'om kilinardi, ya'ni uziga xos xarbiy benefisiya ulashilardi. XIU asr oxirida va XU asrda turklar uk otadigan kurol ishlata boshladilar, kamal kilish ishiga katta e'tibor berdilar. Yesh Turkiya davlatida feodallasha boruvchi urug-kabila zodagonlari asosiy raxbarlik rolini uynab, oddiy jangchilarga boshchilik kilardi.

Vizantiyaning istilo kilingan xududlarini uzlariga mulk kilib olgan kuchmanchi zodagonlar bora-bora feodal tipidagi utrok yer egalariga aylanib, tobe etilgan grek-vizantiyaliklarni va slavyanlarni ekspluatasiya kila boshlaydi. Oddiy turklarga ham yer ulashib berildi. Xarbiy soxada erishilgan yutuklar turklarni yangi istilolarga undadi. Urxon 1331 yili Nikey shaxrini, keyin esa Vizantiyaning Kichik Osiyedagi boshqa mulklarini istilo kilgandan sung, Yevropada istilolar kilishga kirishdi. 1354 yili u Dardanell bugozining Yevropa kirgogidagi Gallipol shaxrini bosib oldi. Sungra turklar Frakiyaga bosib kirdi. Bu viloyatlar Murod 1 davrida (1359-1389)

istilo etildi. Murod 1 1361 yilda Adrianopolni bosib oldi, u Bursu urniga yangi poytaxt bulib koldi.

Turk jangchilari Bolkon yarim orolida goyat shafkatsizlik bilan ish kurdilar. Ular axolingi taladilar va uldirdilar. Axolining kupchiligi kullarga aylantirilib, Sharkdagi kul bozorlarida sotildi. Bolkon yarim orolidagi tortib olingan yerlar kuchirib kelingan turk dehqonlariga ulashib berildi. Adrianopolning va Rumeliya viloyatining bosib olinishi yarim orolda keng istilolarga yul ochib berdi. 1371 yilda serblar, bolgarlar, valaxlar, vengrlar koalitsiyasi Murodga karshilik kursatmokchi buldi. Ammo ittifokchilar Marisa daresi buyidagi jangda yengildilar. Shunday keyin Janubiy serbiya sulton kul ostiga utdi. Vizantiya imperatori uning vassali bulib koldi.

Bolgariya parchalanib ketishidan turklar foydalanib, Bolgariyaga xujum kilishadi. Usmon turklarining zarbalari ostida 1363 yildan 1393 yilgacha Bolgariyaning eng yirik shaxarlari Plovdiv (filippol), Sofiya, Varna, nixoyat poytaxt Tirmovo (1393) birin-ketin kuladilar. 1396 yilda turklar Dunay daresi buyidagi Nikopol shaxrini istilo kiladilar va xuddi shu yili siyesiy jixatdan mustakil bulgan feodal Bolgariyasining sunggi tayanchi bulgan Vidin shaxri kuladi. 200 yildan sal ortikrok (1187-1396) yashagan ikkinchi Bolgariya podsholigi 1396 yilga kelib tamom buldi. Bolgariyada uzokka chuzilgan Turkiy xukmronligi boshlandi. Bolgariya turk tutkunligi bir necha asrlargacha, ya'ni XIX asrning 2 yarmigacha davom etdi. 1877-1878 yillari rus-turk urushi natijasida rus kuroli yerdamida Bolgariya turklar zulmidan ozod kilindi.

1389 yil 15 iyunda Kosovo maydonida (Janubiy serbiyada) katta jang buldi. Serbiya kiroli Lazar 80 ming kishilik kushin tupladi, bu kushinda serbiyaliklardan tashkari, bosniyaliklar va vengrlar bor edi. Murod boshchiligidagi Turklar uch martadan ortikrok kuch bilan Serbiya ustiga yurish kildilar. Bir yesh serb jonidan kechib, sulton yetgan chodir ichiga kirib, uni uldirdi. Ammo bu vaziyatni uzgartirmadi. Murodning ugli shaxzoda Boyazid yangi sulton deb e'lon kilindi va ulkan turk armiyasiga kumondonlik kilishni uz zimmasiga oldi. Serblar tor-mor etildilar. Kirol

Lazar katl etildi. Serbiya xududining katta kismi Turkiya ga kushib olindi. Shimoliy Dunay buyi Serbiyasi (Podunaviya) ning kolgan kichik kismini serb knyazlari sultonning vassallari xukukida bir oz vakt idora kildilar. 1459 yilda bu xudud xam turklar tomonidan istilo kilindi va turk mulklariga kiritildi.

GERMANIYADA REFORMATSIYA

1517-yil Germaniya da M. Lyuterning katolik cherkoviga qarshi chiqishi bilan boshlangan. Protestantizm mafkurachilari [katolik cherkovi](#), uning iyerarxiyasi va umuman ruxniylarning zarurligi amalda inkor qilingan g'oyalarni ilgari surdilar; katoliklarning Muqaddas rivoyati rad qilindi, cherkovning yer boyliklari va boshqalarga bo'lgan huquklari inkor etildi. Protestantizmning asosiy oqimlari: byurger oqimi (Lyuter, J. Kalvin, U. Svingli); katolik cherkovini yo'qotish talabini tenglik urnatish uchun kurash bilan bog'lagan xalq oqimi (T. Myunser, anabaptistlar); uz hokimiyatini mustahkamlash va cherkovga tegishli yerlarni tortib olishga intilgan, dunyoviy hokimiyat manfaatlarini ifodalovchi qirolknyazlik oqimi. Protestantizmning g'oyaviy bayrog'i ostida 1524—26 yillarda [Germaniyada Dehqonlar urushi](#), Niderlandiya va Angliya inqiloblari bo'lib utdi. Protestantizm protestantizmta asos soldi (Protestantizm tor ma'noda — protestantizm ruhida diniy islohotlar utkazish

Reformatsiya –lotincha so'z «reformatiyon» bo'lib, qayta tuzish ma'nosini bildiradi. Bu g'arbiy, markaziy Ovropada tipik jamoatchilik harakatidir. Bu harakat XVI asrda antifeodal xarakterga ega bo'lib, katolik cherkoviga qarshi kurash shaklida o'tadi. Reformatsiya Germaniyada Lyuterning chiqishi bilan boshlanadi. Reformatsiyaning g'oyasi katolik cherkovini va undagi ruhiy kuchlarni yo'qotish haqidagi tezisni ilgari suradi. Diniy haqiqat yagona manba sifatida avliyo yozuvida e'lon qilinadi.

Reformatsiyaning asosiy yo'nalishlari:

1) Byurgerchilik va burjua oqimining tarafdori cherkovini yo'q qilish talabini birlashtiradi, hamda feodal ekspluatatsiyani yo'q qilish g'oyasini oldinga suradi, bu bilan ular tenglikni yuzaga [keltirishga harakat qiladilar](#), bunday yo'nalishlar xalq

yo‘nalishi deb nom oladi; 2) Bu yo‘nalishni yana bir o‘ziga xos xususiyati shundaki, ular qirollar, [knyazlar](#), monaxlar va dindorlarning manfaatini ko‘zlab cherkov yerlarini tortib olishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘yadilar.

Shunday qilib, nemis milliy tilining tashkil topishi tarixida reformatsiya davri, dehqonlarning urushi (1524-1525), va Germaniyada o‘sha davrlarda sodir bo‘layotgan ba‘zi bir siyosiy harakatlarning ta‘siri katta axamyatga ega bo‘lgan. Reformatsiya Germaniyada o‘sha davr uchun xarakterli bo‘lgan diniy shakldagi umumiy siyosiy masalalarni keng xalq ommasining jonli tortishuviga, ya‘ni muhokamasiga aylantirishda, jamiyatning hamma tabaqalarini qo‘zg‘atishda revolyutsion xarakterdagi buyuk sotsial kuch bo‘lib hisoblanadi. Bu davrda nemis tili birinchi [marta siyosiy kurash quroli](#), targ‘ibot tili bo‘lib qoladi. Masalan, tabiiy fanlar olimi, Paratselsa 1526-1528 yillarda Bazel universitetida tibbiyot sohasida nemis tilida ma‘ruza o‘qigani uchun universitetdan haydaladi.

Dastlabki kapitalistik rivojlanish davriga kelib bilimga bo‘lgan intilish yanada kuchayadi, ma‘lumotli kishilarga bo‘lgan zarurat yanada oshadi, natijada XVI-asrdan boshlab nemis tili o‘zini hukumronlik pozitsiyasini egallay boshlaydi. Maktablarda lotin tili [siqib chiqarila boshlanadi](#), uning o‘rnini to‘lig‘icha nemis tili egallaydi. Bu davrga kelib keng ommaga tushunarli bo‘lishiga intilib, Gutten va Reyhlin kabi gumanist olimlar o‘z asarlarini nemis tilida yozishga harakat qiladilar.

XVI asrdan boshlab grek alfaviti o‘rniga nemis tilidagi matnlarni bosish uchun lotin alfaviti qo‘llanila boshlanadi. O‘sha davrda iqtisodiy jihatdan ravnaq topgan Saksoniya reformatsiyaning o‘chog‘iga aylanadi. Savdo, hunarmandchilikning rivojlanishi bilan Galle, Leyptsig va boshqa shaharlarning madaniy-ma‘rifiy markaz sifatida roli oshadi⁸.

Reformatsiyaning Tyuringiyadagi eyslebenlik Vittenberg universitetining professori Martin Lyuter boshqaradi. (1483-1554). (1817 yildan boshlab ushbu universitet Martin Lyuter nomi bilan ataladi).

Nemis tilining asosini yaratishda Marin Lyuter tomonidan 1522-1534 yillarda tarjima qilingan «Bibliya» (yahudiy va xristiyanlarning muqqadas kitobi) muhim

rol o'ynaydi. Lyuter bibliyani tarjima qilgan yolg'iz tarjimon emas. 1461 yildan to 1520 yillargacha bibliya 14 marta yuqori nemis tiliga va 4 marta quyi nemis tiliga tarjima qilingan. Lyuter bibliyaning tarjimasi jaroyonida quruq dabdabali usullardan voz kechib, devonxona usullariga tayanadi: U ko'pincha Saksoniya devonxonasida saqlangan [hujjatlar uslubiga yondoshgan](#), shu sababli u bu to'g'risida shunday yozgan: «Mening maxsus nemis tilim y'o'q. Men umumiy nemis tilidan foydalanganman. Meni janublik ham, shimollik ham bir xil tushunsin. Men Saksoniya devonxonasi tilida gaplashaman».

REFORMATSIYANING TUGATILISHI

Reformatsiya katoliklik uchun chuqur zarba bo'ldi . Butun davlatlar Muqaddas Rim taxtiga bo'lindi - Angliya , Shvetsiya , Daniya va Norvegiya , Germaniya va Shveytsariya erlarining bir qismi. Frantsiya , Niderlandiya , Polsha , Chexiya va Vengriya aholisining bir qismi protestant cherkovlari va diniy jamoalariga qo'shildi ^[1] . Katolik cherkovining bevosita reformatsiyaga, uning rahbarlari va izdoshlariga qarshi faoliyati so'zning tor ma'nosida aksil-islohotni tashkil etadi ^[2] . Biroq, islohotchilik g'oyalari va harakatlarini bostirish va yo'q qilish cherkovni ichki yangilashsiz, qisman islohotning sabablari bo'lgan muammolarsiz mumkin emas edi , shuning uchun keng ma'noda aksil-islohot cherkov islohotini o'z ichiga oladi, maqsad. shundan katolik cherkovini zamon ruhiga mos ravishda yangilash edi.

Marksistik shakllanish nazariyasi nuqtai nazaridan , aksil-reformatsiya " feodalizmning parchalanishi davrida uni mustahkamlashga va katoliklikning xiralashgan pozitsiyalarini tiklashga harakat qilayotgan feodal kuchlarning qarshi hujumining diniy shakli " ^[3] edi .

Aksil islohotning vaqt doirasi: Trent kengashi (1545-1563) - O'ttiz yillik urushning oxiri (1648).

Aksil-islohot davrida amalga oshirilgan islohotlar tufayli katolik cherkovi papa hukmronligi ostida yanada birlashdi ; yangi dindorlikning namunasi bo'lgan yangi monastir ordenlari tashkil topdi ; indulgentsiyalarni , shu jumladan har qanday pul to'lovlarini taqdim etish taqiqlandi ; Katolik diniy seminariyalari paydo bo'ldi ; katolik liturgiyasining monotonligi joriy etildi . Katoliklikning mustahkamlanishi va tiklanishi unga bir qator mamlakatlarda, ayniqsa Frantsiya va Polshada o'z mavqeini mustahkamlashga imkon berdi . 1582 yilgi kalendar islohoti Grigorian kalendarini joriy qildi , u hozirgacha dunyoning aksariyat mamlakatlarida qo'llaniladi.

Boshqa tomondan, aksil-islohot katoliklik va protestantizm o'rtasidagi yakuniy tanaffusni rasmiylashtirdi ^[1] . Katoliklar va protestantlar o'rtasidagi qarama-qarshilik O'ttiz yillik urushga olib keldi - XX asrning jahon urushlari oldidan Evropadagi eng qonli to'qnashuvlardan biri . Diniy urushlar tugagach , protestant va katolik mamlakatlarida ham sekulyarizatsiya jarayoni kuchaydi ^[2] . O'ttiz yillik “Reformatsiyaga qarshi” atamasi nemis tarixchisi Leopold fon Ranke tomonidan kiritilgan (Die deutsche Geschichte im Zeitalter der Reformation, Lpz., 1894). Gegel o‘zining “Tarix falsafasi bo‘yicha ma‘ruza” sida (1831) tarixning islohotdan to ma‘rifatgacha bo‘lgan progressiv harakatini ta’kidlab, aksilreformatsiyani alohida davr sifatida belgilamagan edi . Bertran Rassell " G'arb falsafasi tarixi " asarida (1945. 3-kitob, 1-qism, 5-bob.) Yangi davr kontekstida kontr -reformatsiyani ko'rib chiqadi va uni Italiya Uyg'onish davriga qarshi ispaniyalik "qo'zg'olon" (qo'zg'olon) sifatida qabul qiladi. , Jezuit ordeni faoliyatida namoyon bo'ldi .

Zamonaviy tarix fanida katolik cherkovining obro' va ta'sirni tiklash bo'yicha harakatlarini aksil-islohot sifatida emas, balki katolik reformatsiyasi yoki katolik islohoti sifatida belgilash odatiy holdir . Buning sababi shundaki, bu jarayonda yangilanish g'oyasi, cherkov institutlarini zamondoshlar uni qoralagan kamchiliklardan tozalash juda muhim edi. Bu tub o'zgarishlar emas edi, aksincha, Trent Kengashida muqaddas matnlar, marosimlar va marosimlarga oid belgilangan qoidalar tasdiqlandi . Ammo cherkov institutining o'zida sodir bo'lgan o'zgarishlar, shubhasiz, o'sha paytdagi asosiy g'oyalardan biri e'tiqod va ruhoniylarning o'zgarishi, zamon ruhiga mos kelish istagi ekanligidan dalolat beradi . Yangi sharoitlar, jumladan, diniy sohada yangi ideallarni keltirib chiqardi. Shunday qilib, A.G.Vulfius o'zining "Ma'naviy rivojlanish muammolari. Gumanizm , reformatsiya , katolik islohoti” deb yozgan edi: “Tarixiy adabiyotda keng tarqalgan “katolik reaksiyasi” atamasi biroz chalg'ituvchi bo'lishi mumkin. "Reaksiya" so'zining o'zi islohotga qarshilikni ta'kidlaydi va shu bilan 16-17-asrlarda katoliklikning juda chuqur va qiziqarli ichki degeneratsiyasini fonga suradi, bunda protestantizmga qarshi kurash bilan birga sodir bo'ladi " ^[4] .

Katolik cherkovida axloqning tanazzulga uchrashi haqidagi tanbehlar 12-asrda allaqachon eshutilgan va ikkala Papa (Innokent III) va keyinchalik kanonlangan solih odamlar (Sent-Bernard) ayblovchilar bo'lgan. Katolik islohoti aslida Ispaniyada 15-asrda, ispan cherkovi qirol Ferdinand katolik va qirolicha Izabella timsolida dunyoviy hokimiyat shaklida kuchli himoyachini topganida boshlangan. Ispaniya Rimga unchalik bog'liq bo'lmagan cherkovga ega bo'lishni xohladi, chunki u ko'pchilik ishonganidek, dinni kofirlardan himoya qilishda katolik cherkovi uchun ulkan xizmatlari bor edi. Ferdinand va Izabella davrida yuqori cherkov lavozimlariga tayinlanishlar faqat qirol hokimiyati nomzodlari roziligi bilan amalga oshirila boshlandi; qirollik sudiga ruhiy sudning suiiste'mollari haqida shikoyatlarni qabul qilish huquqi berildi. Bunday imtiyozlar uchun qirol hokimiyati cherkovni bid'atchilardan himoya qilishni o'z zimmasiga oldi (bu maqsadga qirolga bo'ysunuvchi inkvizitsiyaning yangi tashkiloti xizmat qiladi) va cherkov intizomiga g'amxo'rlik qildi. Bu o'zgarishlar va islohotlarning barchasi protestant islohotiga hech qanday aloqasi yo'q edi.

15-asrning oxiriga kelib, katolik cherkovi, shubhasiz va hayratlanarli tanazzul hodisalariga qaramay, diniy energiyaning katta zaxiralariga ega edi ^[4]. Cherkovning ichki tuzilishi va uning hayotiga oid bir qancha munozarali masalalar bor edi: kengashlar va papalar hokimiyatining ustunligi muammosi, ko'pchilik kengashlar qarorlari bilan papa hokimiyatini cheklash tarafdori edi; milliy cherkovlar masalasi, milliy yepiskoplar va monastirlarni papalik Kuriyaning o'zboshimchaligidan himoya qilish; haddan tashqari rivojlangan marosim tomoniga (bu savol Rotterdamlilik Erazm tomonidan ko'tarilgan) va yangi gumanistik ta'lim elementlariga munosabat masalasi. Katolik cherkovi bu muammolarni Lyuter sahnaga chiqishidan oldin ham hal qila boshladi, xususan Ispaniyada, keyin esa Italiyada ^[4]. Protestant harakati katolik islohotlarining asosiy sababi emas edi, aytish mumkinki, bu islohotlar, xuddi reformatsiya kabi, bir

manbadan oziqlangan ^[1] . Cherkov institutida mavjud bo'lgan muammolar bundan oldin ham yaqqol namoyon bo'lgan va tartibni o'zgartirish choralari ham avvalroq ko'rilgan. Ammo Lyuterning islohoti "yangi va asosiy vazifani qo'ydi: bid'atga qarshi kurashda cherkov birligini qutqarish " ^[4] .

Aksil-islohotning boshlanishi [[tahrir](#) | [kodni tahrirlash](#)]

Aksil-islohotning boshlanishi 1520 yil 15 iyunda "Exurge Domini" buqasida Papa Leo X tomonidan Martin Lyuterni cherkovdan chiqarib yuborishi deb hisoblanishi mumkin . Dastlab, papalik cherkov bo'linishini jiddiy deb hisoblamadi. Rimda vaziyat juda tez hal qilinishi mumkin bo'lgan vaqtinchalik inqiroz sifatida qaraldi. Va shuning uchun o'sha paytda hech qanday murosa haqida gapirilmadi, islohot variantlari ko'rib chiqilmadi. Rim papasi Adrian VI (1522-1523) Nyurnberg reyxstagida papalarning jinoyatlari va xatolarini tanqid qilib, cherkov xatolarini tan olish vaziyatni hal qiladi, deb hisobladi.

Yangi buyurtmalar [[tahrir](#) | [kodni tahrirlash](#)]

Katolik islohotining bir qismi sifatida yangi monastir ordenlari yaratildi . 1527 yilda Teatrlar ordeni ta'sis etildi . Ular ilk nasroniylik jamiyati va havoriylik hayotining qadriyatlarini tiklashni xohlashdi. 1526 yilda Frantsisk ordenidan Kapuchinlarning yangi tartibi paydo bo'ldi , bu Avliyo Frensis hukmronligining qat'iy me'yorlariga qaytishni va'z qildi . Karmelit ordenida islohotchi qanot paydo bo'ldi ; ular astsetik hayot tarzi va qashshoqlikda hayot idealini ko'rdilar. 1530 yilda Barnabitlar ordeni , 1537 yilda rohiblari kasallarga g'amxo'rlik qilgan Bonifraterlar ordeni paydo bo'ldi. Shu bilan birga, yosh qizlarga g'amxo'rlik qilish va tarbiyalash bilan shug'ullanadigan Avliyo Ursula ordeni ta'sis etildi . Shunday qilib, 1540 yilda (1536 yilda yaratilgan, lekin ikki yil o'tgach, rasmiy sifatida tasdiqlangan) Jezuit ordeni tashkil etilgan . Bu yangi turdagi buyurtma edi.

Iezvitlar [[tahrir](#) | [kodni tahrirlash](#)]

Asosiy maqola: **Yezuitlar**

Iezuit ordeni 1534 yil 15 avgustda Ignasio Loyola tomonidan asos solingan . Dastlab bu " Muhammedlar orasida missionerlik faoliyatini orzu qilgan zararsiz talabalar jamiyati " ^[5] edi . Buyurtma asoschilari orasida ordenning bo'lajak generali Ignasio Loyola ham bor edi . Keyinchalik, ordenning 9 nafar yosh usta-asoschilari 1535 yilda papa bilan tinglovchilarga tashrif buyurganlarida, pontifik ularning qobiliyatlarini yuqori baholagani, ammo ularning missionerlik faoliyatini amalga oshirib bo'lmasligi ma'lum bo'ldi . Rim papasi turklarga qarshi yangi salib yurishini uyushtirish maqsadida imperator va Venetsiya respublikasi bilan ittifoq tuzmoqchi edi . Loyola o'z jamoatini "1) doimiy tashkilotga va 2) ichki topshiriqni bajarish uchun ruhoniylar jamiyatiga yoki papaning oliy qo'mondonligi ostida bir turdagi najot katolik armiyasiga aylantirdi, chunki u harbiy xizmatda qo'llanilishini ko'rdi. , va shuning uchun, 1537 yil boshida Rimga borib, u o'z jamiyatiga bizning davrimizda kurashni davom ettiradigan nom berdi - " Iso jamiyati " ^[5] .

1540 yilda Iso jamiyatining nizomlari loyihasi papa kuriyasi tomonidan tasdiqlangan, ammo 1543 yilgacha uning a'zolari soni 60 kishidan oshmasligi kerak. Bu yangi tartib bevosita papaga bo'ysungan, jumladan, harbiy tashkiliy jihatdan ham. "Buyruq o'z faoliyatining boshida ilgari surgan shior cherkovni tark etgan ommaning dinga qaytishi edi" ^[5] . Bunday qaytish usullari: bolalarni tarbiyalash, e'tiqod va uning asoslari haqida hikoyalar, kattalar orasida esa - e'tirof etuvchi sifatida faoliyat. Ya'ni, e'tirofga alohida e'tibor qaratildi, odamlar allaqachon bu amaliyotga o'rganmagan edi. Italiyada yahudiylarni nasroniylikka qabul qilish uchun missiyalar tashkil qilingan. Iezuit tarafdorlari soni ortdi. 1544 yil oxiriga kelib, Evropada 9 ta yezuit turar joylari mavjud edi: Italiya , Ispaniya va Portugaliyada 2 tadan, Frantsiya , Germaniya va Gollandiyada 1 tadan . 1554 yilga kelib, ordenning Yaponiya orollaridan Braziliya qirg'oqlarigacha bo'lgan o'z turar-joylari mavjud edi . 1550-yillarda tartib yo'nalishida yangi o'zgarishlar yuz berdi: "Iesuit o'sha paytda ham nafaqat qonun o'qituvchisi, va'zgo'y, e'tirofchi va missioner , balki birinchi navbatda o'rta va yuqori sinf o'qituvchisi edi. sinflar" ^[5] . Orden

generali Ignasio Loyola barcha ishlarga mas'ul bo'lgan va uni mutlaq hokimiyat bilan boshqargan. Iezuitlarning asosiy printsipti "perinde ac cadaver" shiori edi - "murda egasining qo'lida", ya'ni papa. Iezuitlarning Rim papasiga xizmati shubhasiz edi. Ular monarxlar taxtdan ajralishiga qadar barcha sohalarda papa hokimiyatining ustunligi tamoyilini himoya qildilar. Ular o'zlarining tiranitsid ta'limotlarini ishlab chiqdilar, buning uchun ularni keyinchalik Genrix III va Genrix IV qotillari bilan aloqadorlikda gumon qilishdi .

Iezuitlar hech qachon monastirlarda yashamagan, ularning asosiy vazifasi dunyoda ishlash edi.

Aksil islohotning borishi

1524 yildan beri Rim cherkovi muntazam ravishda Italiyaning barcha yeparxiyalariga , ayniqsa shimolga bid'atga qarshi qattiq ko'rsatmalar yubordi . 1536 yilda Pavlus III (1534-1549) buqasi chiqarilib, u kengashga har qanday murojaat uchun chiqarib yuborilishi bilan tahdid qildi va ruhoniylar sudga tortilgan taqdirda ruhoniylarni imtiyozli lavozimga qo'ydi.

1542 yilda "Licet ab initio" buqasi paydo bo'ldi. U Rimda keng huquqlarga ega markaziy inkvizitor tribunalini tuzdi. Uning hokimiyati barcha mamlakatlarga tarqaldi, u bid'atga qarshi kurashdi va G. Bruno va G. C. Vanini kabi davr arboblari hukm qildi .

Papa Pol III cherkovning yangilanishiga hissa qo'shdi, "islohotga qarshi hujumga g'oyaviy va nazariy tayyorgarlikning boshlanishini qo'ydi" ^[6] . Uning davrida kuriya va arxiyepiskoplarda muhim lavozimlarni kardinal Gasparo Kontarini , Yakopo Sadoletto va "neapolitan-ispn inkvizitsiyasining otasi kardinal Karafa" kabi shaxslar egallagan . 1543 yilda Karaffa inkvizitsiya ruxsatisiz har qanday kitoblarni chop etishni taqiqladi. Keyinchalik, 1559 yilda " Taqiqlangan kitoblar indeksi " birinchi marta nashr etilgan bo'lib, u katolik dunyosining barcha burchaklariga yuborilgan. Unga kiritilgan nashrlar rasman nashr etilishi mumkin emas edi va ularning egaligida bo'lishi taqiqlanadi. Bunday kitoblar orasida

Lorenzo Valla , Makiavelli , Ulrix fon Xutten , Bokkachcho va Rotterdamlik Erasmusning asarlari bor edi .

Trent Kengashi

1545 yil 15 martda Trento shahrida (lotincha: Trident) Trent Kengashi deb nomlangan Ekumenik Kengash ochildi . Soborning ochilishiga bag'ishlangan papa buqasi o'z vazifalarini belgilab berdi: katolik dinini aniqlash va cherkovni isloh qilish . Katolik ta'limotini tizimlashtirish va birlashtirish zarurati ham ilgari surilgan.

Bu kengashni chaqirishdan maqsad katoliklik nufuzini oshirish va uni mustahkamlash edi. U erda yig'ilgan cherkov vakillari ikki partiyaga bo'lingan: murosasiz papa va murosaga kelgan imperator. Papa partiyasi dogmatikani va noto'g'ri, bid'atchi ta'limotlarni qoraladi . Ular protestantlar bilan teng shartlarda muzokara olib borish imkoniyatini rad etishdi. Imperator partiyasi bid'atchi ta'limotlarning sabablarini, ruhoniylarning ruhiy tushkunlik sabablarini ko'rib chiqmoqchi edi. Ular dunyoviy odamlarga ko'plab muhim masalalarni muhokama qilishlari va protestantlar bilan muzokaralar olib borishlariga ruxsat berishni xohladilar. Imperator partiyasi juda zaif edi va Pol III kengashga o'z dasturini yuklashga muvaffaq bo'ldi.

Shu bilan birga, Muqaddas Rim imperatori Karl V protestant elektorlari bilan urushda bir nechta g'alabalarni qo'lga kiritdi. Bu kengashdagi imperator partiyasining mavqeini mustahkamlashi va papa partiyasini yon berishga majbur qilishi mumkin. Pol III voqealarning bunday burilishlarini xohlamadi. Bu vaziyatning oldini olish uchun u Karl V ni harbiy yordamdan mahrum qilishga qaror qildi va o'z qo'shinlarini Germaniyadan chaqirib oldi va imperator qo'shinlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashni to'xtatdi. Kengashning yig'ilish joyi Boloniyaga ko'chirildi . Ammo uning barcha ishtirokchilari bu qarorga rozi bo'lishmadi. Vaziyat soborning bir qismi Trentoda, bir qismi Bolonyada uchrashganda paydo bo'ldi. Shu bilan birga, ikkala qism ham deyarli harakatsiz edi.

Ammo 1549 yilda Papa Pol III vafot etdi. Yuliy III yangi pontifik bo'ldi. Imperator kengash majlislarini qayta boshlashni talab qildi. Bu 1551 yil may oyida amalga oshirildi va 1552 yil aprelda kengash yana o'z faoliyatini to'xtatdi. 1562 yil yanvar oyida Trent kengashi yana ish boshladi. Endi gap papa hokimiyatini yagona din sifatida “katoliklikning haqiqiy tamoyillari” ruhida tiklash haqida ketardi. Protestantlarga hech qanday imtiyozlar haqida gap bo'lishi mumkin emas.

Barcha katolik mamlakatlarida Trentina e'tiqodi qabul qilinishi kerak edi: barcha ruhoniylar va universitet professorlari qasamyod qilishlari kerak edi. Unda aytilishicha, uni keltirgan kishi katolik e'tiqodiga to'liq amal qiladi, uning Muqaddas Bitik va boshqa muqaddas matnlarning talqini, marosimlari va marosimlari to'liqligicha yagona haqiqiy deb tan olinadi.

Trent Kengashi qarorlari

Kengash qarorlarida cherkovning najotga erishishda vositachi vazifasi haqida so'z bordi. Jamoatning iymoni, xayrixohligi va vositachiligi, bu Trent Kengashida najotga olib boruvchi yo'ldir. Cherkov ierarxiyasi, marosimlari va an'analarining mustahkamligi tasdiqlandi. Trent Kengashi o'z yig'ilishlarining birinchi davrida O'rta asrlarning oqlanish haqidagi sxolastik ta'limotini tasdiqladi va shu bilan katoliklar va protestantlar o'rtasidagi ko'prikn buzdi. Muqaddas an'ana ham protestantlar inkor etgan e'tiqod manbai ekanligi aniqlandi. Bularning barchasi katoliklik va protestantlik o'rtasidagi uzilish yakuniy ekanligini anglatardi.

Islahotlar harakati tufayli katolik cherkovi birlashishi kerak edi. Ammo bu vaqtda milliy cherkovlar allaqachon ancha kuchli edi, ular papa hokimiyatini cheklashni va kengashlar qarorlarini uning qarorlaridan ustun qo'yishni xohladilar. Ammo kengash cherkovni birlashtira oladigan yagona kuch papalik deb hisobladi. Shuning uchun Trent Kengashi pontifiklarning hokimiyatining ustunligini mustahkamladi. “Cherkovga sodiqlik mezoni papalikka sodiqlik edi” ^[1].

Kengash qarorlari orasida cherkovni isloh qilish nuqtai nazaridan muhim bo'lgan fikrlar bor edi. Shunday qilib, sinodlar yeparxiyalarda yiliga bir marta va viloyatlarda har uch yilda bir marta o'tkazilishi kerak edi . Cherkovning obro'siga putur etkazadigan suiiste'mollik - cherkov lavozimlarida savdo qilish, tovlamachilik, bir nechta ne'matlarni bir qo'lda to'plash va cherkov lavozimlarida ruhoni bo'lmagan shaxslarning mavjudligini bartaraf etish choralari ko'rildi . Tan olish va boshqa cherkov marosimlarining roli ta'kidlandi . Indulgentsiya savdosiga yo'l qo'yib bo'lmasligi e'tirof etildi . Shuningdek, kengashning muhim qarori, agar iloji bo'lsa, har bir yeparxiyada ruhoniylar o'qitiladigan seminariyalar tashkil etish to'g'risida qaror qabul qilindi. Ta'lim islohotchi modelga amal qilishi kerak edi. Shunday qilib, katolik cherkovi tomonidan boshqariladigan ruhoniylar va laiklar o'rtasida axloqni yangilash uchun asos tayyorlandi.

Kengash qarorlari darhol amalga oshirilmadi. Milliy cherkovlar papaning barcha mamlakatlarda cherkov vazirlarini tayinlash va lavozimidan ozod qilish huquqini olishiga rozi bo'lishni xohlamadilar. Rim papasi Grigoriy XIII davrida Yevropa monarxlari sudlari huzurida doimiy nunsaturalar (diplomatik missiyalar) tashkil etilgan.

Iezuittlar yangilangan katoliklik ruhida ta'lim berish maqsadida o'z ta'lim muassasalarini yaratdilar. Imperator Ferdinand I Vena va Pragada universitetlarni yaratdi . Agar protestantlar o'z e'tiqodini qabul qilgan shahzodalarga ham dunyoviy, ham diniy hokimiyatni o'z qo'llarida birlashtirish imkoniyatini bergan bo'lsalar, aksil-islohot ham xuddi shunday imkoniyatni taqdim etdi. "Papaning roziligi bilan, hatto u bilan ittifoq tuzgan holda ham, ular o'zlarining sotib olishlarini saqlab qolishlari mumkin edi va ularning katolik cherkovidagi ta'siri kuchaydi (dunyoviy hokimiyat va papaning yaqin ittifoqi shakllanishi bilan)" [7¹ . Bu qarorga ko'p hollarda hukmdorga e'tiqod masalalarida zodagonlar ergashgani sabab bo'lgan. Shunday qilib, hokimiyatni yo'qotmaslik va ta'sirni kuchaytirish uchun cherkovga dunyoviy hokimiyatga ko'proq erkinlik berilishi kerak edi.

Ma'naviy va dunyoviy hokimiyatlarning birlashishi, shuningdek, papalarni saylashda davlat manfaatlarining ta'sirini kuchaytirishni nazarda tutgan. 16-asr o'rtalarida "davlat vetosi" huquqi paydo bo'ldi. Kardinallar - ma'lum bir mamlakatning vakillari davlat irodasining dirijyorlari bo'lib, ular papa taxtiga dunyoviy hokimiyat uchun nomaqbul bo'lgan nomzod o'rniga boshqasini ko'rsatdilar. Imperator Charlz V birinchi marta imperiya kardinallariga kimga ovoz berish haqida ko'rsatmalar berdi. Ikkala filialning Gabsburglari veto huquqini o'zlarining odatiy huquqiga aylantirdilar. Keyinchalik u boshqa Evropa monarxlari tomonidan ishlatilgan.

Papa hokimiyatini mustahkamlas

Rim papasi Piy V (1566-1572) Trent kengashining islohotlarini amalga oshirishga kirishdi. Nepotizm va mansab savdosiga qarshi kurashdi . Uning qo'l ostida Trent Kengashi qarorlarining to'g'ri talqin qilinishini nazorat qiluvchi Kengash Jamoati tuzildi. 1566 yilda ruhoniylar uchun "Rim katexizmi " nashr etildi va 1568 yilda "Rim zaburi " isloh qilindi. Bunday chora-tadbirlar ham ruhoniylar, ham dindorlar o'rtasida e'tiqod birligini mustahkamlashga qaratilgan edi. Yagona rim ibodat marosimining yakuniy shakllanishi 1570 yil 14 iyulda "Quo primum" buqasi tomonidan ta'minlandi, u o'sha paytda nashr etilgan "Rim ibodat kitobi" dan katolik cherkovida majburiy foydalanishni talab qildi ^[7] .

Grigoriy XIII pontifikati davrida kalendar islohoti o'tkazildi . Hatto Trent Kengashida ham Julian taqvimi yilini astronomik yil bilan uyg'unlashtirish masalasi paydo bo'ldi. 1582 yil 4 oktyabrdan keyin 15 oktyabrga to'g'ri kelishiga qaror qilindi. Dastlab bu qaror katolik shtatlarida, protestant davlatlari esa 100 yildan keyin qabul qilingan, pravoslavlik hukmron bo'lgan Gretsiya va Rossiya esa bu taqvimga faqat 20-asr boshlarida o'tgan.

Bundan tashqari, Grigoriy XIII davrida bir nechta cherkov universitetlari tashkil etilgan. Так, в Риме был основан Грегорианский университет , в 1569 году Германская коллегия («Германикум») была реорганизована, открыли Греческую коллегия («грекорум») в 1577 году для греков и армян, в 1579

году — Английскую коллегию, позже — Шотландскую, Ирландскую va boshqalar. U erda o'qigan ruhoniylar nafaqat yangilangan cherkovning tayanchiga aylanishlari, balki katoliklik va protestantizm birga yashagan mamlakatlarda muqarrar ravishda paydo bo'ladigan qiyinchiliklarni engishga tayyor bo'lishlari kerak edi. Biroq, Gregori XIII davrida nepotizm yana qayta tiklandi, ular ilgari qarshi kurashishga harakat qilganlar.

Rim papasi Sixtus V (1585-1590) bu hodisalarga qarshi kurashdi. U shuningdek, "Cherkov davlati boshqaruvining va cherkovning yagona boshqaruvining yangi, zamonaviy tizimini yaratuvchisi" ^[7]. Papaning kuchi oshdi, ammo Kardinallar kollejining roli ahamiyatsiz bo'lib qolmadi. Uning ichida, 1588 yil 22 yanvardagi "Immensa aerteni Dei" buqasiga ko'ra, turli xil maxsus jamoatlar paydo bo'lgan. "Ular sobiq markaziy papalik institutlarining aksariyat funktsiyalarini o'z zimmlariga oldilar" ^[7]. 15 ta jamoatdan 10 tasi cherkov boshqaruvining yagona tizimiga kirgan, 5 tasi esa Papa davlatining boshqaruv organlari edi. Kardinallar mavqei va kuchi bo'yicha dunyoviy knyazlar bilan teng edilar, ular o'zlari cherkov knyazlari bo'lishdi. Sixtus V davrida amalga oshirilgan islohot cherkovda hokimiyatning markazlashuvini kuchaytirdi va papalarning o'zlarini ancha ta'sirchan qildi.

Gabsburg mulklarida, Yuqori Germaniya knyazliklarida katoliklarning qayta tiklanishi dunyoviy hukmdorlar hokimiyatini mustahkamlagan kuchlardan biri edi. Shuningdek, Ispaniya, Portugaliya monarxiyalari, Janubiy Germaniya va Italiya knyazliklari kontrreformatsiyani ijobiy kuch sifatida ko'rdilar. Angliya va Frantsiyada, aksincha, u hukumatga qarshi katolik partiyasini qo'llab-quvvatladi.

Cherkov Evropa monarxlarining protestantlarga qarshi qaratilgan tashabbuslarini qo'llab-quvvatladi. Shunday qilib, Rim papasi Piy V Gollandiyadagi Alba gertsogini qo'llab-quvvatladi, frantsuz qiroli Karl IXni Gugenotlarga qarshi kurashish uchun qo'shinlar bilan ta'minladi, shuningdek, unga cherkov mulkining bir qismini sotishga va bu pulni protestantlarga qarshi kurashish uchun ishlatishga ruxsat berdi. Rim papasi Gregori XIII uzoq vaqtdan beri protestantlar ko'p

bo'lgan Angliya bilan urush boshlashni xohlardi . Buning uchun u Ispaniya va Frantsiya monarxlarining yordamiga (shu jumladan harbiy yordamga) murojaat qildi . Angliyaga qarshi kurashni boshlash uchun eng yaxshi joy uning nazorati ostida bo'lgan Irlandiya ekanligiga qaror qilindi . Otryad Irlandiyaga jo'natildi, ammo kuchli ingliz qo'shinlari tomonidan mag'lubiyatga uchradi. Sixtus V protestant vorisi frantsuz taxti Genrix Navarni haydab chiqardi . Bu chiqarib yuborish faqat 1595 yilda boshqa pontifik tomonidan bekor qilingan.

Aksil islohot natijalar

Islohot natijasida katolik cherkovi ma'muriy o'zgarishlarga uchradi, bu esa o'z mavqeini mustahkamladi. Hokimiyatning papa qo'lida markazlashuvi, yangi turdagi seminariyalar va o'quv muassasalarining paydo bo'lishi va buning natijasida ruhoniylarning yangilanishi, ko'pchilik uzoq vaqtdan beri payqagan aniq kamchiliklarga qarshi kurash bularning barchasiga yordam berdi. katolik cherkovi davrga to'g'ri keladi.urushni tugatgan Vestfaliya tinchligidan (1648) so'ng papa taxti Yevropa siyosatining asosiy markazi bo'lishni to'xtatdi

Foydalanilgan adabiyotlar.

1.
Xrestomatiya po istorii srednix vekov. –M.:Nauka, 1966
2.
Istoriya Bolgarii. – M.:Politizdat, 1954.
3.
Istoriya Yugoslavii. –M.:MGU, 1969.
4. O'zme .birinchi jild .Toshkent 2000-yil
5. Ushbu maqolada O'zbekiston milliy ensiklopediyasi(2000-2005) ma'lumotlaridan foydalanildi.